

Juan Antonio Mogel

Begiak zabalduateagaz batera ikusten dogu gaur egunean euskal kulturari buruz zeozer zaletasun ba dagoala. Baiña bear bada ez dira ezagutzen bear dan bestean euskal kultura onetan egin dabenak. Ori dala-ta, gure asmoa, Bizkaiko kultura onetan papel importante bat jokatu den dabenak ezagutzen emotea da. Idazleak izan dira geien batean, euskal kultura au biztu dabenak, eta sarri askotan gure erriak gixien ezagutzen dauzanak, eta onegaitik eskerga agertzen jake.

Bizkaian euskerea lenengo lantzen asi zireanak JUAN ANTONIO MOGEL eta PEDRO ANTONIO ANIBARRO doguz... Baiña alanda guzti be, esan bear dogu eurak ez zirala izan Bizkaiko lenengo idazleak, baiña bai arlo onetan benetako zalentasun eta ardureagaz jokatu ebenak. Baiña gaur bategaz naikoa dogun ezkerro, MOGEL nor izan zan eta zer egin eban azalduko dogu.

Eibarren jaio zan 1745-gn. urtean, baiña amaika urte eukarriko Markiñara etorri zan.

Bere aita ta bai aitita be medikuak ziran. Baiña Juan Antonio ez eutsan bide oneri jarraitu, abadegintzari baiño. Eta bere abadetzarik geiena Markiñako parroko lez emon eban.

Aniñbarrok diñoskun lez abade zintzoa eta langillea izan zan, eta oso txiro il zan 1804-gn. urtean izurridun batzuei laguntzen.

Baiña bere bizitza alde batera itxita, idazle lez agertu daigun Juan Antonio.

Bere lenengo idazkizunak gipuzkeraz jarri ebazan. Lenen lenengo idatzi ebana «Confesio ta Comunioko Sacramentuen ganean Erakasteak» izan zan. Bere denporako euskal kristiñauak leiz gaietako liburutuen bat euki eien egin eban. (Bere denporako beste euskal jakitun guztiak au egin baeen, bakotzak bere arloan, orain beste oillar batek egingo leuke kukurruku).

Alan da guzti be bere eskuetatik urten eban idazkizunik ederrera ta txalogarriena, bizkaieraz egin eban «PERU ABARKA» da. «Orixe» gaz batera esango dogu: «Bizkaian ez ezik Euskalerrian argitaratu den libururik ederrenetakoa da Peru Abarka. Euskal biziera gai artu zuen, eta orregaitik zaigu zalegarriago».

Eta baita be Luis Mitxelenak diño Peru Abarka dala-ta: «Euskal literaturak daukan libururik ezititsuen, eta izkuntzari, oiturai ta bizimoduari buruz zenbat gura albiste dakazelako garrantzi andienekoa». Eta ganera, esakeraz, gazi-gazez eta joskera ederrez josita dago.

Mogelek berak diñosku, euskera au ez dauala jakintsuen agotik ikasi, baserriar ezjakiñengandik baiño. Baiña berbaz esan ez baleusku be, «Peru Abarka»n argi erakusten deusku euskera arloan nor dan malxu.

Peru Abarka eta Barberu Juan-en alkar izketak emoten deuskuz liburu onek: Taberna baten alkar ezagutu dira ta laster ikusten da zein dan euskaldun berezia eta zein erdereagaitik euskerea saldu dauana. Barberu Juan-ek laster agertzen dau bere ezjakintasuna euskereari buruz; bestetik oso arriturik geratzen da ikusirik ze jakintsua dan bere baserritik iñoiz urten ez dauan Peru Abarka. Oneixek dira Barberu Juan-en itzak: «...Gauza batek ikaratuten nau zugan: zein ederto euskeraz berba egiten dozun, eskolarik euki бага. Nik ezin dot, irakurlante andija izanda bere. Bati baño geijaori entzun deus, baserrietan dagoala euskera garbija; gastelan izan garianok eta uri barrubetakuok, erdera askogaz nastetan dogula euskeria...».

Mogelen beste lanik ederrera bizkaieraz «Confesio Ona» da. Len esan dogun Erakaste-en laburpen bat da bizkaieraz. Bertain parka-eske agertzen da liburu au gipuzkeraz idatzi daualako, baiña bizkaitarren artean zaletasunik ez ebalako aurkitu olan egin ebala diño.

Azkenez esan bear dogu fonetikari buruz Mogelek bere ideak eukazala eta orregaitik ez dogula arritu bear: Esate baterako, Markiñako euskerea darabil bere idazkizunetan bapere aldatu barik.

Oneik eta beste gauza asko esan leitekez Mogeletzaz, baiña emen falta dan zeregiña zeuk betetu, irakurle, bere idaztiak irakurriaz.